

Főúri öltözetek az Esterházy-kincstárból

Tárgyfeliratok

Mente (Kat. sz.: 1.)

Selyemszöveve olasz, szabása magyar; 16. század eleje

Egykor lazacszínű, ezüstdróttal (skófiom) átszőtt selyemszövet; aranyozott ezüstoffal gombok

A mentét korábban I. (Hunyadi) Mátyás (1443–1490) királyhoz kötötték, de az analógiákra támaszkodó 20. századi szakirodalom datálását megkérdőjelezte.

Ltsz.: 52.2682

Mente (Kat. sz.: 2.)

Selyemszöveve török, szabása magyar; 16. század második fele, későbbi átalakítással

Ezüstoffonallal átszőtt, aranyozott ezüst- és selyemfonallal mintázott selyemszövet

Korábban Oláh Miklós (1493–1568) esztergomi érsek gyermekkorában, 1503 körül viselt mentéjének vélték. Az újabb keletű textiltörténeti kutatás ezt megkérdőjelezi, mivel a hasonló selyemszövetek az isztambuli szultáni palota műhelyében 1525–1580 között tevékenykedő tervezők nevéhez köthetők.

Ltsz.: 64.40

Dolmány és köpeny (Kat. sz.: 3–4.)

Selyemszövetük és bélésük olasz; 17. századi, későbbi toldással és javítással

Mindkét selyemszövet ezüstdróttal (skófiom) átszőtt, aranyozott ezüstoffonallal mintázott; aranyozott ezüstoffonallas gombok

A szakemberek mindegyike tényként fogadta el, hogy az öltözetet I. Lipót viselte pozsonyi koronázásán 1655-ben. A legújabb keletű szakirodalom azonban a bécsi udvari Zeremonialprotokolle-ra hivatkozva megkérdőjelezi, hogy a köpeny a koronázási öltözet része volt.

Ltsz.: 52.2770, 52.2769

Nyári mente, kaftán (Kat. sz.: 5.)

Selyemszöveve olasz; 1660–1670

Egykor világospiros, aranyozott ezüstoffonallal és színes selyemfonallal mintázott selyemszövet; áttört, aranyozott ezüstoffgombok, aranyszínű fonalból fonott hurkok

Az öltözetek feltehetően III. (Sobieski) János lengyel király (1674–1696) ajándékként került a kincstárba.

Ltsz.: 52.2768

Páncéling (Kat. sz.: 6.)

Selyemszöveve olasz, szabása és hímzése magyar; 17. század közepe

Selyematlasz, aranyozott ezüstoffonallas hímzés; egykor igazgyöngy díszítés; aranyozott ezüst- és ezüstoffonallas paszomány és vert csipke

A leltárak és a szakirodalom szerint az inget a hősi halált halt Esterházy László viselte a vezekényi csatában 1652-ben. Egy 1785-ben kelt inspektori jelentés, mely szerint az inget a kincstárból ellopták, továbbá Esterházy Pál naplójának sorai, melyek szerint bátyja kék páncélingben ment a csatába, megkérdőjelezi a hagyomány hitelességét.

Ltsz.: 52.2370

Dolmány (Kat. sz.: 7.)

Bársonya francia, szabása magyar; 1640 körül

Egykor fekete, mintázata teljesen lekopott; aranszínű drót- (skófiom) gombok
Az írott forrásokban követhetjük az öltözetek öröklődés által kijelölt útját: az Esterházy István halálakor, 1641-ben felvett leltárban lévővel azonosítjuk, majd leánya, Esterházy Orsolya hozományjegyzékében ismerjük fel újra, végül nagybátyjával, Esterházy Pállal való házasságkötésekor került a kincstárba.
Ltsz.: 52.2767

Dolmány (Kat. sz.: 8.)
Selyemszöveve és bélése olasz, szabása és díszítése magyar; 1680 körül
Atlaszselyem, ezüst-, aranyozott ezüsthonalas, aranyozott ezüstdrót- és szalagpaszomány; zománcozott kapcsok.
A dolmányt a szakirodalom Esterházy Miklós nádor esküvői (1612, 1624) öltözetének tartotta. Mindkét datálásnak ellentmond a díszítmény dús barokk pompája, továbbá az analógiák és a kincstár többi dolmányának azonos szabása, mérete. Feltételezzük, hogy az öltözetet Esterházy Pál Thököly Évával való házasságkötésekor viselte, 1682-ben.
Ltsz.: 52.2804

Dolmány (Kat. sz.: 9.)
Bársonya és bélése olasz, szabás magyar; 1680 körül
Egykor világospiros, „testszínű” bársony, ezüst- és aranyozott ezüsthonalas domború hímzés, aranszínű fonalas kontúrozás, gyöngydíszítés, aranyozott ezüsthonallal mintázott selyemszövet bélés, hegyikristály kapcsok.
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2379

Dolmány (Kat. sz.: 10.)
Bársonya és bélése olasz, csipkéje ún. point d’Espagne, szabása magyar; 1680 körül
Eredetileg sötétkék bársony, ezüst- és aranyozott ezüsthonalas vert csipke; elején zománcozott, ujján aranyozott ezüsthonalas gombok.
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2373

Dolmány (Kat. sz.: 11.)
Bársonya és bélése olasz; csipkéje ún. point d’Espagne, szabása magyar; 1680 körül
Bársony, ezüst- és aranyozott ezüsthonalas vert csipke, elején zománcozott kapcsok, ujján aranyozott ezüsthonallal kötött gombok.
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2377

Dolmány (Kat. sz.: 12.)
Selyemszöveve, bélése olasz, szabása magyar; 1680 körül
Aranyozott ezüsthonallal átszőtt selyemszövet
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2377

Mente (Kat. sz.: 13.)
Bársonya olasz, szabása, gombkötő-munkája magyar; 1640 körül
Bársony, elején selyemfonalból és aranszínű drótból (skófiom) táblácskás (kártya-) szövessel szövött gombszárak és gombok

Az Esterházy István halálakor, 1641-ben felvett leltár szerint eredetileg hiúzzal bélelték. Amikor leánya, Esterházy Orsolya örökölte a ruhadarabot, egykori bélését már kifejtették belőle, így 1654-ben férje, Esterházy Pál kincstárában már a nyári menték közt említik.
Ltsz.: 52.2369

Mente (Kat. sz.: 14.)

Bársonya olasz, szabása, gombkötő-munkája magyar; 1640 körül
Bársony, elején selyemfonalból és aranyszínű drótból (skófiúm) táblácskás (kártya-) szövessel szövött gombszárak és gombok; egykori hiúzbélését selyemre cserélték
Az Esterházy István ruhatárából származó viselet a zöld mentével (kat. sz.: 13.) azonos módon került Esterházy Pál kincstárába.
Ltsz.: 52.2771

Mente (Kat. sz.: 15.)

Bársonya olasz, szabása magyar; 1640 körül
Bársony, szabott részein és körben aranyszínű fonalból kötött zsinór, aranyszínű fonalból kötött gombok, igazgyöngy díszítés
Egykori színének megváltozása miatt a leltárakban való beazonosítása nem lehetséges. Valószínűleg a zöld és lila bársonymentével együtt (kat. sz.: 13., 14.) Esterházy István ruhatárából került Esterházy Pál kincstárába.
Ltsz.: 52.2699

Mente (Kat. sz.: 16.)

Bársonya olasz, szabása, hímzése magyar; 1640 körül
Egykor világoskék bársony; selyem-, ezüst- és aranyozott ezüstoffonallas domború hímzés, jáspisgombok
Valószínűleg Esterházy László ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2772

Mente (Kat. sz.: 17.)

Selyemszöveve olasz, bélése francia, szabása, hímzése magyar; 17. század utolsó harmada
Aranyozott ezüstoffonallal és ezüstszalaggal átszőtt selyemszövet, ezüst- és aranyozott ezüstoffonalból vert csipke, aranyozott ezüstoffonallas domború hímzés, korallgyöngy díszítés
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2803

Mente (Kat. sz.: 18.)

Selyemszöveve francia, bélése olasz, csipkéje ún. point d'Espagne, szabása magyar; 17. század eleje
Egykor világospiros, ún. „testszínű”, ezüst- és aranyozott ezüstoffonallal mintázott selyemszövet, aranyozott ezüst- és ezüstoffonalból vert csipke
Esterházy Pál ruhatárából származik.
Ltsz.: 52.2773

Szoknya (Kat. sz.: 19.)

Bársonya olasz, szabása és hímzése magyar; 1610 körül
Egykor fekete bársony, aranyozott ezüstdrót (skófiúm) és színes, sodratlan selyemfonallas domború hímzés, aranyozott ezüstoffonallas, sodrott zsinór kontúr
Valószínűleg Esterházy Miklósné Dersffy Orsolya ruhatárából származik. (A váll és az ing rekonstrukció.)

Ltsz.: 52.2854

Szoknya (Kat. sz.: 20.)

Bársonya olasz, szabása és hímzése magyar; 1640 körül

Bársony, aranyozott ezüstoffonallas domború hímzés, igazgyöngy díszítés

Valószínűleg Esterházy Istvánné Thurzó Erzsébet ruhatárából származik.

Egy 1764-ben kelt jegyzék szerint a szoknyát a fraknói kincstárból Eszterházára, II. (Fényes) Miklós (1714–1790) nyári rezidenciájára szállították, majd 1778-ban került vissza. Válla és hímzései már ekkor hiányoztak.

Ltsz.: 62.69

Szoknya és vállfüző (Kat. sz.: 21.)

Bársonya olasz, szabása és hímzése magyar; 17. század közepe

Egykor sötétkék bársony, aranyozott ezüst- és ezüstoffonallas domború hímzés, korallgyöngy díszítés

A hagyomány Esterházy Pál első felesége, Esterházy Orsolya, majd a herceg második felesége, Thököly Éva ruhatárából származónak véli. A reneszánsz hagyományokból táplálkozó díszítés a korábbi datálást valószínűsíti.

Ltsz.: 52.2855.1–2

Püspöksüveg (mitra) (Kat. sz.: 22.)

Selyemszövede olasz, díszítése magyar; 17. század harmadik negyede

Ezüstdróttal (skófiom) átszőtt, arany- és ezüstoffonallal mintázott selyemszövet, korall- és igazgyöngy hímzés, aranyozott ezüstoffonallas vert csipke és paszomány

A mitra egykori tulajdonosa feltehetően gróf Esterházy Imre (1663–1745) esztergomi érsek volt.

Ltsz.: 52.2766

Szafavida falkárpit (Kat. sz.: 32.)

Irán, 16. század

Selyematlasz, selyemtaft és aranyozott bőrrátét

A legutóbbi kutatás szerint készítési helye Tabriz, I. Tahmasp sah udvara. Esterházy Miklós nádor 1623. évi érsekújvári (ma Nové Zámky, Szlovákia) diadalát követően kerülhetett a kincstárba.

Ltsz.: 52.2801

Zászlócsúcs

Oszmán-török, 17. század eleje

Aranyozott ezüst

Vésett felirata szerint a tárgy 1623 novemberében az érsekújvári (ma Nové Zámky, Szlovákia) csatában szerzett hadizsákmány egy darabja, legkorábbi említése Esterházy Miklós 1645-ben készült hagyatéki leltárában olvasható.

Ltsz.: E 71.5

Kulacs alakú díszedény és tokja

Magyarország vagy Nürnberg, 1470–1480

Ezüst, aranyozott, trébelt, cizellált; tokja aranyozott bőr

Az Esterházy Miklós nádor halála után, 1645-ben felvett inventárium említi először.

Ltsz.: E 59.1

Olvasó

Itália, 1578 (?)

Korallszemek, aranyozott ezüst

Valószínűleg a Báthoryak tulajdonából származik, majd a Nádasdy családtól került az Esterházy-kincstárba.

Ltsz.: E 65.76

Kézi tükör tokkal

Oszmán-török, 17. század

Tűzaranyozott ezüst, türkiz, nefrit

Valószínűleg a Thurzó Erzsébet 1642-ben készült hagyatéki leltárában említett türkizes tükörrel azonosítható; Esterházy Pál 1685-ben kelt végrendelete szerint a budai pasáé volt.

Ltsz.: E 72.2

Díszszablya

Isztambul, 17. század eleje

Hüvelye és markolata aranyozott ezüst, cizellált, vésett, nefrit, türkiz, zománc; pengéje acél, aranyberakással

Feltehetően I. Ahmed diplomáciai ajándéka, amely a Thurzó-kincstár más darabjaival együtt került a fraknoi Esterházy-kincstárba.

Ltsz.: E 60.26

Az Esterházy család képes családtörténete

Trophaeum Nobilissimae ac Antiquissimae Domus Esterhazyanae in tres divisum partes.

Viennae, Austriae 1700

Ltsz.: Klt. 298/1961

Fraknó vára nyugat felől

Matthias Greischer, 1680 körül

Papír, rézmetszet

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy Miklós nádor képmása

Ismeretlen mester, 18. század

Vászon, olaj

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

III. Ferdinánd képmása

Justus Sustermans

Vászon, olaj

Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Régi Magyar Gyűjtemény

A Kat. 1. számú mente selyemszövetének mintázata

Végh Gyula, 1920 körül

Papír, akvarell

IM, Adattár Krtf. 835

I. Lipót koronázása Pozsonyban, 1655. június 27.

Ismeretlen német mester, 17. század

Papír, rézkarc
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy István képmása
Elias Widemann, 1647
Papír, rézmetszet
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy László képmása
Elias Widemann, 1649
Papír, rézmetszet
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy Pál képmása
Elias Widemann, 1652
Papír, rézmetszet
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy László képmása
Ismeretlen mester, 18. század
Vászon, olaj
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy Lászlóné Batthyány Eleonóra képmása
Ismeretlen mester, 1650
Vászon, olaj
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Esterházy Pálné Thököly Éva képmása
Nyugat-magyarországi festő, 1690
Vászon, olaj
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Régi Magyar Gyűjtemény

Női arckép az Esterházy családból (Esterházy Ferencné Illésházy Ilona?)
Nyugat-magyarországi festő, 17. század vége
Vászon, olaj
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Női ékszerek az Esterházy-kincstárból

1. Csüngőóra bőrtokkal
Délnémet vagy cseh (Prága?), 17. század eleje
Arany, zománc, csiszolt hegyikristály foglalat
A szerkezeten olvasható vésett HR monogram egyes feltételezések szerint a Rugendas
órásdinasztia egyik tagjára utal.
Ltsz.: E 63.4–5

2. Násfa nyilazó Cupido-figurával
Német vagy németalföldi (?), 17. század eleje
Arany, öntött, gyémánt, rubin, igazgyöngy, körzománc díszítés

Ltsz.: E 65.11

3. Kéz alakú násfa

Itália vagy Spanyolország (?), 1600 körül

Hársfa, faragott, ezüst kezelő, rubin, smaragd, igazgyöngy, zománcdíszítés

Ltsz.: E 65.61

4. Pecsétgyűrű

Magyar, 16. század vége – 17. század eleje

Arany, zománc, kalcedon

Derssfy Orsolya (1583–1619) családi címerével, O. D. monogrammal vésett.

Ltsz.: E 65.46

5. Gyűrű

Magyar, 18. század

Arany, gránát

Ltsz.: E 65.19

6. Gyűrű

Magyar, 17. század

Arany, türkiz

Ltsz.: E 65.18

7. Gyűrű

Magyar, 17. század

Arany, rubin, zománc

Ltsz.: E 65.36

8. Gyűrű

Magyar (?), 17. század

Arany, ametiszt, zománc

Ltsz.: E 65.37

9. Gyűrűóra

Johann Ulrich Schmidt, Augsburg, 1650–0670

Arany, öntött, beágyazott zománc

Alaplemezébe vésve a mester jelzése: Jean Ulric Smid Augusta

Ltsz.: E 65.20

10. Pecsétgyűrű

Magyar, 17. század

Arany, zománc

Ltsz.: E 65.43

11. Gyűrű

Magyar, 17. század

Arany, hegyikristály

Ltsz.: E 65.57

Férfiékszerek, rendjelek az Esterházy-kincstárból

1. Forgó

Magyar, 1700 körül

Aranyozott ezüst, smaragd, almandin, türkiz, igazgyöngy, zománc

Ltsz.: E 65.64

2. Övdíszek (4 db)

Erdély, 17. század

Aranyozott ezüst, zománc, vörös ékkő

Ltsz.: E 65.62.1–4

3. Pecsétgyűrű

Magyar, 1673–1687

Achát

Esterházy Pál grófi címerével vésett

Ltsz.: E 65.54

4. Aranygyapjas rendjel

Ausztria, 1681 (?)

Arany, öntött, mindkét oldalán közel száz csiszolt gyémánt

1681-ben lett herceg Esterházy Pál nádor az Aranygyapjas Rend lovagja, a rendjel valószínűleg az ő tulajdonából származik.

Ltsz.: E 65.65

5. Aranygyapjas rendjel

Ausztria (?), 18. század eleje

Barokk gyöngy, aranyozott ezüstoffalat

Ltsz.: E 65.66

6. Könyv alakú ékszeróra

Albrecht Erb (?), Bécs, 18. század eleje

Ezüst, öntött, aranyozott; Padovai Szent Antal és Szent József festett zománcképeivel, rubin

Ltsz.: E 65.4

7. Zsebóra kettős tokban

Ifj. Jean van Ceulen, Hága, 17. század második fele vagy 18. század eleje

Arany, vésett

A számlapon és az alaplemezen a mester jelzése: VanCeulen – HAGAE

Ltsz.: E 65.75

Ágyterítő I. (Kat. sz.: 23.)

Szöveve spanyol; 16. század közepe

Közepe selyemfonallal és ezüstdróttal átszőtt brokatell, kerülete bársony

A források szerint a 24. kat. számú ágyterítővel együtt egykor Oláh Miklós esztergomi érsek tulajdonában volt.

Ltsz.: 52.2798.1

Ágyterítő II. (Kat. sz.: 24.)

Szöveve spanyol; 16. század közepe

Közepe selyemfonallal és ezüstdróttal átszőtt brokatell, kerülete bársony

Az ágyterítő vagy paplan közepét egy korábbi viselet értékes szövetéből szabták (felismerhető a karöltő szabásvonala vagy a zseb kivágása).

A források szerint a 23. kat. számú ágyterítővel együtt egykor Oláh Miklós esztergomi érsek tulajdonában volt.

Ltsz.: 61.508.1

Báthory-címeres ágyterítő (Kat. sz.: 25.)

Erdély, 17. század első negyede

Bársony, selyematlasz, selyem- és aranyozott ezüsfonallas hímzés

A terítő eredete nem ismert, talán Báthory Anna (1594–1636) vitte magával 1636-ban

Esterházy Miklós kismartoni udvarába, s halála után került a kincstárba.

Ltsz.: 52.1384.1

Lorántffy-címeres hímzett kárpit (Kat. sz.: 26.)

Erdély, 1630–1660 között

Bársony, fémfonallas domború hímzés

Az Erdély és a Lorántffy család egyesített címerével díszített kárpit I. Rákóczi György erdélyi fejedelem feleségéhez, Lorántffy Zsuzsannához (1600–1660) köthető.

Ltsz.: 52.1385.1

Thököly-címeres terítő (Kat. sz.: 27.)

Magyar, 1680-as évek

Egykor halványvörös, ma fakult selyemszövet, rátétes fémfonallas hímzés

Feltehetően Thököly Éva révén került a kincstárba, akit Esterházy Pál 1682-ben vett feleségül.

Ltsz.: 52.2799.1

Terítő (Kat. sz.: 29.)

Nyugat-Magyarország, 17. század utolsó negyede

Selyematlasz szövet, egykor bíborvörös, ma okkerszínű selyemszövet rátét

A 16. században Spanyolországban divatos rátétes hímzést a 17. század végén már Európa-szerte alkalmazták, a magyar hímzésanyagban azonban egyedülálló.

Ltsz.: 52.2686.1

Kéry–Czobor címeres terítő (Kat. sz.: 30.)

Nyugat-Magyarország, 17. század közepe

Posztó, applikált, fémfonallas domború hímzés, fémfonallas vert csipke

A terítőt az Esterházyak környezetéhez tartozó Kéry János és felesége, Czobor Orsolya, Esterházy Pál 1655-ben született gyermekének keresztszülei ajándékozhatták a családnak.

Ltsz.: 52.2853.1

Imaszőnyeg (Kat. sz.: 31.)

Oszmán-török, 17. század

Gyapjúszövet, arany- és ezüsfonallas hímzés, paszományszalag sodrott rojttal, félselyem-atlasz bélés

Az asztalterítőként használt szőnyeg a kincstár azon kevés textíliáinak egyike, amelyek sértetlenül, eredeti állapotukban maradtak fenn.

Ltsz.: 52.2688.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 33.)

Magyar típusú nyereg, bársonyhímzése német (?); 17. század eleje

Faváz; bársony, fémfonallas hímzés

A nyereg szerkezete jellegzetesen magyar, hímzése nyugat-európai stílusú.

Ltsz.: 52.2856.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 34.)

Magyar, 17. század közepe

Faváz; bársony, selyemdamaszt, arany- és ezüstdrót (skófiium) hímzés

Magyar szerkezetű nyereg, a nyeregszárnyakon a magyar úrihímzések jellegzetes motívumaival. Ülésének borítása 17. század eleji olasz selyemdamaszt.

Ltsz.: 52.2857.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 35.)

Német vagy francia (?), 18. század eleje

Faváz; bársony, fémfonallas hímzés

Nyugati típusú nyereg, első kápája hiányzik. Hasonló formájú, manézsban használt, díszítetlen nyeret ábrázol a Nagy Francia Enciklopédia 1769-ben.

Ltsz.: 52.2859.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 36.)

Isztambul, 17. század második negyede

Jelzett: IV. Murad szultán (1623–1640) hitelesítő jegye (*tuğra*)

Faváz; bársonyszövet, aranyozott ezüstdróttal (skófiium) hímzett bőrrátét; aranyozott ezüstlemez, türkiz, rubin, nefrit

Két kápafejes nyereg. Fémborításának vésett dísze a kincstár – ugyancsak IV. Murad tuğrájával jelzett – hegyestőrével (E.60.8.) rokon, mely talán egykor a nyereghez tartozott.

Ltsz.: 52.2858.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 37.)

Oszmán-török, 17. század közepe

Faváz; ezüstoffonallal átszőtt selyemszövet; aranyozott ezüstdrót (skófiium) hímzés; aranyozott ezüstlemez, rubin, nefrit

Ún. *kármán* típusú nyereg.

Ltsz.: 52.2863.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 38.)

Isztambul, udvari műhely (?), 17. század közepe

Faváz; bársony, aranyozott ezüstdrót (skófiium) hímzés; aranylemez (!), smaragd, zománc, paszományszegély

Ún. *kármán* típusú nyereg. Az ékkövekkel és színes zománccal díszített, préselt aranylemez rátétek a 17. század közepén készült török udvari ötvösmunkák jellemzői. (Restaurálás közbeni állapot.)

Ltsz.: 52.2860.1; E 65.79

Dísznyereg (Kat. sz.: 39.)

Szerkezete magyar vagy erdélyi, fémborítása oszmán-török; 17. század

Faváz; bársonyszövet; aranyozott ezüstlemez, türkiz, nefrit; paszományszegély

Magyar típusú, ún. *katona* nyereg. Egykor vörös színű, hímzett bársony borította.
Ltsz.: 52.2862.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 41.)
Oszmán-török, 17. század második fele
Faváz; aranydróttal (skófium) hímzett bársonyszövet
Ún. *kármán* típusú nyereg, teljes felületét egykor aranyskófiummal hímzett bársonyszövet borította.
Ltsz.: 52.2884

Dísznyereg (Kat. sz.: 42.)
Oszmán-török, 17. század második negyede
Faváz, bársony, aranyozott ezüstdrót (skófium) hímzés; aranyozott ezüstlemez, türkiz, rubin, nefrit, bőrszegély, bőrbélés
Két kápafejes nyereg
Ltsz.: 90.6.1

Dísznyereg (Kat. sz.: 43.)
Oszmán-török, 17. század utolsó negyede
Faváz, ezüsttel átszőtt selyemszövet; aranydrót (skófium) hímzés; aranyozott ezüstlemez borítás, türkiz, rubin, nefrit
Alacsony kápás, kettőzött nyeregszárnyú, párnázott nyereg, egykori borítása külön.
Ltsz.: 52.2883

Díszlótakaró (*jancsik*) (Kat. sz.: 46.)
Isztambul, 1648. Jelzett: IV. Mehmed szultán (1648–1687) hitelesítő jegye (*tuğra*) és az 1058/1648 évszám
Bársony, préselt és vésett ezüst- és aranyozott ezüstrátét, paszományszalag
A díszmeneteken felvonultatott vezetéklovak öltözete a lópáncélok formáját követi.
Ltsz.: 52.1420.1–3

Díszlótakaró (*jancsik*) (Kat. sz.: 47.)
Isztambul (?), 17. század első fele
Ezüstfonallal átszőtt selyemszövet, aranyozott ezüstdrót (skófium) hímzés, aranyozott ezüstlemez rátétek, rubin, nefrit, fémfonalas gombkötő-munka
Feltehetően szultáni műhelyben készült, luxus kivitelű ritkaság.
Ltsz.: 52.2779.1

Dísznyeregtakaró (Kat. sz.: 48.)
Spanyolország vagy Prága (?), 16. század utolsó negyede
Bársony, fémfonalas hímzés, aranyozott ezüst- és ezüstrátétek, zománcozott lapok, fémfonalas paszomány és rojt
Az ünnepi felvonulásokon hatalmat és pompát sugárzó takaró – Esterházy Pál 1685-ben kelt végrendelete szerint – „Rudolfus császár” (II. Rudolf) ékkövekkel díszített lófelszereléséhez tartozott.
Ltsz.: 52.2781.1

Nyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 49.)
Erdély, 17. század
Bársony, aranyozott ezüstfonalas domború hímzés, zsinórhímzés

Úrihímzéses, ún. „magyar módra” hímzett cafrag.
Ltsz.: 52.2785.1

Nyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 50.)
Északkelet-Magyarország vagy Erdély, 17. század második fele
Vászon, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés, aranyozott ezüst rozetták, rubin,
türkiz, igazgyöngy, fémfonalas paszomány és rojt, olasz selyemdamaszt bélés.
Ltsz.: 52.2789.1–2

Nyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 51.)
Nyugat-Magyarország, 1700-as évek eleje
Vászon, ezüst- és aranyozott ezüstoffonalas hímzés
Az ún. *merőn* hímzett magyar cafrag a kelet- és nyugat-európai hímzések jellegzetességeit
egyesíti.
Ltsz.: 52.2697.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 52.)
Isztambul (?), 1600 körül
Bársony, atlaszselyem applikáció, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés,
fémfonalas selyemrojt
A hímzés stílusa, magas színvonalú technikai kivitelezése udvari műhely munkáját feltételezi.
Ltsz.: 52.2790.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 53.)
Isztambul (?), 17. század első harmada
Selyembársony, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés, skófiútból sodrott
zsinórdíszítés, paszományszalag rojttal, selyemtaft bélés
Hímzésének arányos rajza és egyenletessége udvari műhely munkáját feltételezi.
Ltsz.: 52.2780.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 54.)
Oszmán-török, 17. század első fele
Festetlen, kétrétegű pamutvászon, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés
Egész felületén arany- és ezüstskófiúm hímzéssel borított, ún. *merőn hímzett cafrag*.
Ltsz.: 52.2796.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 55.)
Oszmán-török, 17. század első fele
Festetlen, kétrétegű pamutvászon, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés, szövött
szalag sodrott rojttal
Arany alapon ezüsttel *merőn hímzett cafrag*.
Ltsz.: 52.2783.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 56.)
Oszmán-török, 17. század első fele – közepe
Festetlen, kétrétegű pamutvászon, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés
Ezüst alapon arannyal *merőn hímzett cafrag*.
Ltsz.: 52.2787.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 57.)

Oszmán-török (?), 17. század első fele

Festetlen, kétrétegű pamutvászon, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés

Arany alapon ezüsttel *merőn hímzett* cafrag. Öltéstechnikája a török hímzések jellemzője, csigás díszítménye európai hatást tükröz.

Ltsz.: 52.2784.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 58.)

Kelet-Európa (?), 17. század vége

Festetlen lenvászon, aranyozott ezüst- és ezüstfonalas hímzés, aranyfonalas zsinórkertelés, selyemszövet szegély

Számos párdarabja ismert; eredetük megítélése különböző: általában krími tatár vagy török, de előfordul lengyel, lvovi, orosz, sőt balkáni eredetmeghatározás is.

Ltsz.: 52.2788.1

Dísznyeregtakaró (*cafrag*) (Kat. sz.: 59.)

Kelet-Európa (?), 17. század utolsó negyede

Festetlen lenvászon, aranyozott ezüst- és ezüstfonalas hímzés, nyersszínű selyemszövet szegély, szövött rojt

Anyaga és készítési technikája a kincstár 58. kat. számú nyeregtakarójának gyengébb minőségű változata.

Ltsz.: 52.2797.1

Pisztolytok (Kat. sz.: 60.)

Magyarország, Erdély (?), 17. század közepe

Bőr, vászon, fémfonalas domború hímzés, igazgyöngy, türkiz

A kincstár 1696-os inventáriumában említi először az akkor még pisztolytok-párt; másik darabja 1886 után került ki a kincstárból.

Ltsz.: 52.2879.1

Lófejtakaró (üstöknyomtató) (Kat. sz.: 61.)

Selyemdamaszt szövete olasz; aranyozott ezüstfonalas csipkéje és szabása magyar; 18. század első fele

Ltsz.: 52.2765.1

62–63. Íj- és nyíltegez íjjal és nyílvesszőkkel (Kat. sz.: 62–63.)

Oszmán-török, 17. század eleje

Selyembársony, aranyozott ezüst- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés, bőr

A tegezpár feltehetően Esterházy István felesége, Thurzó Erzsébet hozományaként került a kincstárba.

Ltsz.: 52.2882.1, 52.2864.1

Íj- és nyíltegez (Kat. sz.: 64–65.)

Oszmán-török, 17. század első fele

Pamutvászon alap, arany- és ezüstdrót (skófiúm) hímzés, bársonyrátét, bőr

Az ezüst alapú *merőn hímzett* tegezek szép példája.

Ltsz.: 52.2881.1, 52.2880.1

Íjtartó tegez (Kat. sz.: 66.)

Isztambul (?), 17. század eleje

Bársony, aranyozott ezüstdrót (skófiium) hímzés selyemszövet rátét, bőr

A kompozíció szép rajza, arányos elrendezése szultáni műhelymunkát feltételez. Díszítménye I. Ahmed török szultán (1603–1617) korának jellemzője.

Ltsz.: 52.2865.1

Nyíltartó tok (*nyíltáska*) (Kat. sz.: 67.)

Oszmán-török, 17. század utolsó negyede–vége

Bőr, papír, bársony, ezüst- és aranyozott ezüstdrót (skófiium) és selyemfonalas hímzés

A hagyományos török nyíltegez formájától különböző nyíltáskák európai hatásra váltak divatossá az Oszmán Birodalomban a 17. század második felétől.

Ltsz.: 86.3

Esterházy Pál lovas képe

Ismeretlen mester, 1665

Papír, rézmetszet

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

IV. Mehmed török szultán lovas képe a háttérben Konstantinápoly látképével

Ismeretlen német mester, 17. század második fele

Papír, rézmetszet

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Magyar lovasság

Isaac Maior, 1630 előtt

Papír, rézmetszet

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Közelharc

Isaac Maior, 1630 előtt

Papír, rézmetszet

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Császári vértés és török lovas összecsapás

Georg Philipp Rugendas, 17. század vége (?)

Papír, mezzotinto

Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok

Kengyelpár

Oszmán-török, jelzett: IV. Mehmed szultán (1648–1687) hitelesítő jegye (*tuğra*)

Aranyozott ezüst, öntött, vésett

Ltsz.: Ej 107.1–2

Díszszablya

Oszmán-török, 17. század

Hüvelye és markolata aranyozott ezüst, arany, türkiz, almandin, nefrit, bársony, fa; trébelt, cizellált. Pengéje acél

Ltsz.: E 60.27

Díszbuzogány

Oszmán-török, 17. század

Famag, domborított és vésett aranyozott ezüstborítás, türkiz, turmalin

Ltsz.: E 60.6

Törkés

Oszmán-török, 1656

Jelzett: IV. Mehmed szultán (1648–1687) hitelesítő jegye (*tuğra*)

Török nyelvű felirata szerint 1656. június 23. és július 22. között készült Ali Redzseb számára, 650 gramm ezüst felhasználásával.

Ltsz.: E 79.1

Hegystőr (törkard)

Oszmán-török, jelzett: IV. Murad szultán (1623–1640) hitelesítő jegye (*tuğra*)

Aranyozott ezüst, türkiz, rubin, nefrit; domborított, vésett

Ltsz.: E 60.8

Díszbuzogány

Magyar, 17. század

Famag, aranyozott ezüstborítás, gránát, smaragd és türkizutánzat

Ltsz.: E 60.12

Pisztoly

Németalföld, 17. század közepe

Acél, elefántcsont, türkiz, arany

Ltsz.: E 60.29